

Araştırma Makalesi - Gönderim Tarihi: 09 Eylül 2019 - Kabul Tarihi: 16 Aralık 2019

Türkiye'nin ABD'de Gerçekleştirdiği Kamu Diplomasisi Üzerine Erken Bir Değerlendirme: Memleketimizi Tanıtmak Meselesi (1948)

Melih DUMAN¹

Öz

Bu çalışma 1945-1955 yılları arasında Türkiye'nin Washington Basın Müşaviri olarak çalışan Nüzhet Baba'nın 1948 yılında kaleme aldığı, "Memleketimizi Amerika'ya Tanıtmak Meselesi Üzerinde Rapor" isimli çalışmasını değerlendirmektedir. Türkiye'nin II. Dünya Savaşı sonrasında SSCB karşısında yaşadığı tehdit algısı, Türk dış politikası nezdinde ABD'yi denge unsuru olarak ortaya çıkartmıştır. ABD yönetiminin 1947 yılında ilan ettiği Truman Doktrini ile birlikte Türkiye, ABD'den sağladığı desteği sürdürmek üzere kamu diplomasisi faaliyetini zorunlu bir seçenek olarak değerlendirmiştir. ABD'nin sahip olduğu siyasal ve toplumsal sistem ise bu faaliyetlerin gerekçesini oluşturmuştur. Nüzhet Baba'nın 1948 yılında ele aldığı rapor, bu mahiyette Türk dış politikasında yaşanan değişim açısından ABD'nin önemini gözler önüne sermektedir. Tüm bu değerlendirmeler ışığında Nüzhet Baba'nın raporu, Türkiye'nin ABD'de gerçekleştirmek istediği kamu diplomasisi / propaganda faaliyetlerini geçmiş dönemden başlamak suretiyle genel bir değerlendirme içerisinde ele alarak, yapılması gerekenleri ortaya koymaktadır. Beş bölüm olarak tasarlanan rapor, Türkiye'nin ABD'de yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetlerinin değerlendirmesini ve yapması gerekenleri tartışmaktadır. Çalışmamız kapsamında, Türkiye'nin 1948 yılına kadar ABD'de yürüttüğü tanıtım faaliyetlerini ve gayretlerini değerlendiren Nüzhet Baba'nın raporu, Türkiye'nin dış politikası ve yürüttüğü kamu diplomasisi bağlamında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Diplomasisi, Propaganda, Türkiye, ABD, Nüzhet Baba

Atıf: Duman, M. (2019). "Türkiye'nin ABD'de Gerçekleştirdiği Kamu Diplomasisi Üzerine Erken Bir Değerlendirme: Memleketimizi Tanıtmak Meselesi (1948)". Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (AKİL) Aralık (32), s. 379-397

An Early Evaluation about the Public Diplomacy of Turkey in USA: The Matter of Presenting our Country (1948)

Abstract

This work evaluates the study of Nüzhet Baba who worked as Turkey's Press Advisor in Washington between 1945-1955 and wrote, "The Report about the Matter of Presenting Our Country in America" in 1948. The threat perception that Turkey faced after the Second World War against USSR, brought forward United States as a balance factor in the perception of Turkish foreign policy. With the Truman Doctrine that the Government of United States declared in 1947, Turkey considered the public diplomacy activity as an obligatory option to continue to have the support of USA. The political and social system of USA made the conditions for this situation. The report written by Nüzhet Baba in 1948 brings forward the importance of USA in terms of the change that Turkish foreign policy underwent. In the light of all these evaluations, starting from previous periods, the report of Nüzhet Baba put forward the things that had to be done in a general assessment by addressing the activities of public diplomacy and propaganda that Turkey wanted to carry out in USA. Written in five chapters, the report addressed the assessment of the public diplomacy activities that Turkey carried in USA and what Turkey had to do. The report which evaluates the activities and efforts that Turkey carried out until 1948, was evaluated in the context of public diplomacy and foreign policy of Turkey.

Keywords: Public Diplomacy, Propaganda, Turkey USA, Nüzhet Baba

Giriş

Eric Hobsbawm, XX. Yüzyılı nitelendirmek için "Aşırılıklar Çağı" ifadesini kullanmaktadır (1996). Dünya tarihinde görülen en kanlı savaşların bu yüzyıl içerisinde yaşanması, dünyanın nükleer savaşın eşiğine gelmesi, Hobsbawm'ın "Aşırılıklar Çağı" ifadesini adeta doğrulamaktadır. Bu yüzyıl içerisinde yaşanan 'aşırılıklar' tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de etkisini göstermiştir. İmparatorluk bakiyesi bir devlet olan Türkiye, ölüm kalım savaşı vererek hayatta kaldığı, Kurtuluş Savaşı sonrasında yeni bir "aşırılık" ile karşılaşmıştır. I. Dünya Savaşı sona erdikten yaklaşık yirmi yıl sonra başlayan II. Dünya Savaşı, Türkiye'nin savaştan yara almadan kurtulmasını sağlamışsa da Soğuk Savaş olarak isimlendirilen süreçten Türkiye, ziyadesiyle etkilenmiştir. Savaş içerisinde denge siyaseti izleyen Türkiye, savaş sona erdiğinde ise Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) tehlikesi karşısında yeniden denge siyaseti izlemek durumunda kalmıştır. Türkiye, Sovyet Rusya'nın egemenlik haklarına yönelik talepte bulunduğu bu dönemde, Sovyet Rusya'yı dengelemek üzere Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) terazinin diğer kefesinde yer almasını istemiştir. ABD ile ittifak etmek istediği bu dönemde, Türkiye'nin ABD yönetiminin desteğini sağlamak üzere propaganda/kamuyu diplomasisi izlemesi ise bir zorunluluk haline gelmiştir. Zira ABD'de kamuoyunun siyasal sistem içerisinde sahip olduğu ağırlık, Türkiye'nin yeterince bilinmediği ABD'de tanıtılıp, Sovyet Rusya karşısında istediği desteği almasını şart olarak gerektirmiştir. Tüm bu gelişmeler karşısında Türkiye, II. Dünya Savaşı sonrasında ABD'de kamu diplomasisi faaliyeti yürütmüştür. 1945 yılının Şubat ayında Washington'a basın müşaviri

olarak atanan Nüzhet Baba, Türkiye dış politikasında ABD'nin artan önemi karşısında, Türkiye'nin ABD'de tanıtılmasının daha başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için 1948 yılında kaleme aldığı "Memleketimizi Amerika'ya Tanıtmak Meselesi Üzerinde Rapor" ile Türk dış politikasında 1945 yılı itibariyle yaşanan kırılmayı, kamu diplomasisi yönüyle ele almıştır.

Yöntem

II. Dünya Savaşı sonrasındaki dönem, kamu diplomasisi uygulamalarının dünya çapında hayat bulduğu bir dönem olması hasebiyle oldukça önemlidir. Bu çerçevede çalışmamız, ABD ölçeğinde henüz kamu diplomasisi faaliyetlerinin yeterince gerçekleşmediği bir evrede Türkiye'nin kamu diplomasisi çalışmalarını sorgulayan Nüzhet Baba'nın raporunu ele almaktadır. Çalışmanın analizinde kullanılan veriler, belgesel kaynak taraması yöntemiyle gerçekleştirilen inceleme sonucunda elde edilmiştir. Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi'nden temin edilen rapor, çalışmanın en önemli kaynağını oluşturmuştur. Nüzhet Baba'nın belgesel kaynak taraması neticesinde ele edilen Türkiye'nin tanıtılması ile ilgili raporu, Ankara'nın Soğuk Savaş'ın erken döneminde yürüttüğü ve yürüteceği kamu diplomasisinin ne şekilde ve hangi araçlarla gerçekleştirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur.

1. Dönemin Siyasi Atmosferi

1939 yılında başlayan II. Dünya Savaşı, tarihin gördüğü en kanlı savaş olarak dünya tarihi kayıtlarına geçmiştir. Dünyanın o ana kadar gördüğü en ağır kayıpların yaşandığı savaş olan II. Dünya Savaşı, sona erdiğinde geriye tarumar olmuş bir dünya ve milyonlarca ölü, yaralı, sakat insan bırakmıştır. Yaşanılan trajedi sonrasında savaş, henüz sona ermeden Müttefik ülkeler; Amerika Birleşik Devletleri (ABD), İngiltere ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB), I. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan çatışmaların tekrar etmemesi ve ideal bir anlayış kurmak üzere Birleşmiş Milletlerin temellerini atmışlardır. Her ne kadar ideal bir söylem üzerine bir girişimde bulunulsa da savaşın sona ermesi ile birlikte, idealizm yerine reel gelişmeler üzerinden uluslararası ilişkiler yürütülmüştür. Kızıldordu'nun Hitlerin ordusu karşısında Berlin'e ilerlemesi neticesinde Sovyet askerleri, 1945 yılının Mayıs ayında Berlin'e girmiştir. Kızıldordu'nun Berlin'e girmesiyle birlikte II. Dünya Savaşı sona ererken, kısa bir süre sonra Soğuk Savaş olarak isimlendirilen ve 45 yıl kadar sürecek olan ideolojik, ekonomik ve siyasi savaş süreci başlamıştır.

Hitlerin orduları, Josef Stalin'in Kızıldorusu karşısında gerilerken, Almanya'nın doğusunda işgal edilen tüm yerlere bu kez Sovyet askerleri girmiştir. Almanya'nın savaş dışı kalması sonrasında kısa bir süre için bağımsızlığını kazanan Avrupa ülkeleri, bu kez ise SSCB tehlikesi ile karşı karşıya kalmışlardır. Savaşın Avrupa'da meydana getirdiği yıkım, İngiltere ve Fransa gibi ülkelerin Avrupa'da Hitler sonrası, Sovyet Rusya'ya karşı denge oluşturmasının önüne geçmiştir. Atlantik'in diğer yakasından gelen ABD ise savaşın sona ermesiyle birlikte bir süre Avrupa'nın içsel meselelerine karışmamıştır. Bu durum ise Sovyet Rusya'nın savaş içerisinde ödediği bedelin karşılığında çok geniş topraklara sahip olma hakkı kazanmasına yol açmıştır (Roberts,

2003, s. 401).

Sovyetler Birliği'nin Alman işgali karşısında ödediği bedel, savaş sonrasında Stalin'in idaresinde Rusya'ya önemli kazançlar sağlamıştır. SSCB, Stalin döneminde Çarlık Rusya'sının geleneksel emperyal siyasetini sürdürmüştür (Gürkan, 1964, s. 174). Stalin'in yönetiminde Sovyetlerin Avrupa'da Hitlerin boşalttığı yerleri doldurması, her ne kadar yıkım içerisinde olsa da İngiltere'nin Sovyet Rusya'ya karşı sesini yükseltmesine yol açmıştır. Bu doğrultuda İngiliz siyasetçi ve eski başbakan Winston Churchill, 6 Mart 1946'da ABD'de yaptığı konuşmada, Sovyet Rusya'nın Stettin'den Trieste'ye kadar Avrupa'nın ortasına 'Demir Perde' indirdiğini vurgulamıştır. Bu hattın gerisinde kalan Belgrad, Sofya, Berlin, Prag, Varşova, Budapeşte, Bükreş, Viyana gibi şehirlerin ve Merkez/Doğu Avrupa'nın bütün devletlerinin de Sovyet nüfuz bölgesinde kaldığını tüm dünyaya ilan etmiştir (Ayın Tarihi, No: 148, Mart 1946, s.139). Churchill'in Demir Perde konuşmasının hemen sonrasında Müttefikler arasındaki sorunlar su üstüne çıkmıştır. İlk olarak Polonya konusunda anlaşmazlık yaşayan ABD ve SSCB arasında, daha sonra İran, Yunanistan gibi yeni sorunlar ortaya çıkmış, yaşanan süreç iki devlet arasında kamplaşma meydana getirerek önce Avrupa'da daha sonra ise dünyada iki kutuplu bir anlayış vücuda getirmiştir (Uçarol, 2000, s.661).

Türkiye'nin II. Dünya Savaşı sonrasındaki durumuna baktığımızda ise Sovyet baskısı ile karşılaşan Yunanistan (Armaoğlu, s. 430-431), İran (Armaoğlu, s. 424-426) gibi ülkelerden Türkiye'nin çok da farklı olmadığı görülmektedir. Hatta bu anlamda Türkiye, her iki komşusundan çok daha önce, Sovyet Rusya tehlikesi ile karşı karşıya gelmiştir. Sovyet Rusya, II. Dünya Savaşı süresince Türkiye'nin Almanya ile yakın siyasi ilişkiler yürüterek kendisine zarar verdiğini düşünmüştür. Stalin, savaş sonrasında ise Türkiye'nin bunun bedelini ödemesi gerektiğini düşünmüştür. Bu çerçevede Sovyetler, 1925 tarihli Tarafsızlık ve Saldırmazlık Anlaşmasını 1945 yılının Mart ayında yenilemeyeceklerini bildirmiş (Kamel, 1999, s. 409), 7 Haziran'da Türkiye Büyükelçisi Selim Sarper ile Molotov arasında gerçekleşen görüşmede ise Sovyet Rusya Boğazlarda üs ve Kars-Ardahan'ı talep etmiştir. Türkiye açısından Sovyet tehlikesi, 1945 yılının başından beri kendisini hissettirmişse de Sovyet Rusya'nın bu kadar ileri gitmesi, Türkiye için savaş çanlarının çalmasına sebep olmuştur (Uçarol, 2000, s.721-723).

Avrupa ülkelerinin ve ABD'nin Hitler karşısında ölüm kalım mücadelesi veren SSCB'ye sempatiyle baktıkları bu evrede Türkiye, Sovyet Rusya tehlikesi ile yalnız başına kalmıştır. Churchill'in Demir Perde konuşması sonrasında ABD'nin Missouri Savaş gemisinin Türkiye'ye gelmesiyle başlayan ittifak dönemi, Truman Doktrinini (Armaoğlu, s. 441-443), Marshall Planı (Lacoste, 2008, s. 98) ve son olarak da Türkiye'nin NATO'ya dâhil olmasıyla (Uçarol, 2000, s. 733-735) birlikte Türkiye'nin SSCB karşısında ekonomik, siyasi ve askeri olarak yalnızlıktan kurtulmasını sağlamıştır.

2. ABD ve Türkiye Siyasi İlişkileri

ABD'li gemilerin ilk kez Akdeniz'e gelmeleri ile karşılaşan Osmanlı ve ABD tarafları arasındaki ilk temas bu dönemde Osmanlı Devleti'ne bağlı Garp Ocakları üzerinden gerçekleşmiştir (Erol, s. 7-9). İlk temasın ardında ticaret eksenli gelişen iki ülke arasındaki ilişkiler, XIX. ve XX. yüzyıl boyunca sürmüştür. I. Dünya Savaşı'nın

başlaması sonrasında ABD'nin savaşa girmesiyle 1917 yılında, Osmanlı Devleti ile ABD arasındaki diplomatik ilişkiler resmi olarak sona ermiştir (Armaoğlu, 1991; s. 19). 1923 yılında Cumhuriyet'in ilan edilmesi sonrasında iki devletin karşılıklı adımlar atmaları üzerine, 1927 senesinde (Erhan, 2001, s. 388), tekrar ikili ilişkiler büyükelçilik seviyesinde yürütülmeye başlamıştır (Armaoğlu, 1991; s. 110-111). Bu dönemde genel eğilim açısından rutin seviyede ilerleyen Türkiye-ABD ilişkileri, II. Dünya Savaşı sonrasında tarihsel süreç içerisindeki en hızlı ivmesini yakalamıştır. İki savaş arası dönemde yine de Türkiye tarafından ABD'nin oldukça önemsendiği görülmüştür. Özellikle Cumhuriyet idarecilerinin nezdinde, ABD'nin İngiltere ile birlikte çağdaşlaşmanın dünya üzerindeki en önemli temsilcilerinden kabul edilmesi, ABD'nin Türkiye için önemli addedilmesini sağlamıştır. Fakat Türkiye açısından iki ülke arasındaki ilişkilerin istenilen seviyeye gelmesi için ABD'nin infirat politikasından vazgeçtiği, II. Dünya Savaşı sonunu beklemek gerekmiştir.

Mayıs 1945'te Avrupa'da II. Dünya Savaşı'nın sona ermesi, Türkiye açısından fazla bir önem taşımıyordu. Zira Türkiye 1945 yılında yine savaşa çok yakındı (Koçak, 2010, s. 561). Bu anlamda Avrupa için savaş sona erse de Türkiye için savaş son bulmamış, farklı bir düzeyde devam etmiştir. Türkiye'nin 1945 yılında karşı karşıya kaldığı bu durum, Metin Tokar tarafından "Kabus" (1971), olarak ifade edilmiştir. II. Dünya Savaşı sonrası, henüz değişimin yol açtığı geçişin tam olarak sağlanmadığı bir dönemde, Türkiye'nin SSCB tehdidi ile karşılaşması oldukça sıkıntılı bir süreç olmuştur. Türkiye'nin siyaseten dünyada yalnız başına olduğu bu dönemde, bu durumun tek istisnası ise İngiltere olmuştur (Deringil, 1994, s. 252). Rus Çarlığı'nın emellerini sürdüren Sovyet Rusya, SSCB'nin zayıf olduğu 1920'li ve 30'lu yıllar boyunca Türkiye'nin Boğazlarda tek hâkim olması tezini desteklerken, siyasi ve askeri olarak güçlendiği 1945 sonrasında ise Boğazlarda Türkiye'nin tek başına söz sahibi olmasına karşı çıkarak, hak talep etmiştir (Baltalı, 1959, s. 175).

SSCB talepleri karşısında, İngiltere dışında neredeyse yalnız kaldığı bu dönemde Türkiye, II. Dünya Savaşı süresince yürüttüğü "denge siyaseti"ni yeniden işler hale getirmek istemiştir. İdeolojik olarak Türkiye'nin bağlı olduğu Batı kampı, Sovyet tehlikesi ile birlikte çok daha önemli hale gelmiştir. Türkiye'nin SSCB karşısında denge olarak gördüğü Batılı devletler, özellikle de ABD, sahip olduğu ekonomik ve askeri güç kapasitesi bakımından Türkiye açısından oldukça ehemmiyet kazanmıştır.

II. Dünya Savaşı sonrasında Türkiye, ABD'de nezdinde ilişkileri geliştirmek ve ABD'nin sağladığı ekonomik, askeri ve siyasi desteği devam ettirmek üzere, Türkiye'yi tanıtıcı kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmüştür. Bu doğrultuda gazete, dergi, kitap, bülten, radyo, televizyon ve sinema gibi kitle iletişim araçları ile Türkiye'yi ABD'de tanıtmak üzere Haberler Bürosu kurulmuştur (Duman, 2018). Fakat Türkiye ile ABD arasındaki ilişkilerin Türkiye'nin istediği tarzda hızlı gelişme kaydetmediği görülmüştür. Polonya, İran, Yunanistan gibi konularda Müttefikler arasındaki anlaşmazlığın ortaya çıkıp ayrışmanın yaşanmasıyla birlikte, Türkiye'nin Sovyet Rusya karşısındaki itirazları, ABD nezdinde karşılık bulmuştur. Bu dönemde İngiltere, Türkiye'nin yanında yer almışsa da İngiltere'nin savaştan yıkık bir şekilde çıkması istenilen desteğin sağlanmasını engellemiştir. Ancak İngiltere, Sovyet Rusya tehdidi karşısında ABD'ye Türkiye ve Yunanistan'ı desteklemesi yönünde tavsiyede bulunmuş, bunun neticesinde Missouri

zırhlısının ziyareti (Ülman, 1961, s. 72) ile başlayan yakınlaşma, Truman Doktrini'nin ilan edilmesini sağlamıştır (Armaoğlu, s. 4411-442). Truman Doktrini'nin ilan edilmesi ise Türkiye'nin SSCB karşısındaki yalnızlığına son vermiştir. Fakat ABD desteğinin süreklilik sağlaması için Türkiye'nin durumunun, haklılığının ve öneminin Amerika kamuoyu ve yönetim çevrelerinde anlatılması gerekmiştir. Zira kamuoyunun etkisinin çok önemli sayıldığı Amerika'da, ABD yönetiminin desteğinin sağlanması için kamuoyunun kazanılması gerekmiştir. Üstelik Türkiye, ABD'de kamuoyunda tanınmadığı gibi yetkililer nezdinde de yeterince tanınmıyordu. Bu çerçevede ancak Türkiye, 1947 yılında Haberler Bürosu'nu kurarak kamu diplomasisi faaliyetine girişmiştir.

3. Kamuoyu ve Kamu Diplomasisi

Bir konuyla ilgili olarak halkın genel düşüncesi, demek olan kamuoyu kavramı, kamu ve oy kavramlarından oluşmaktadır (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1291). Halk efkârı, amme oyu gibi şekillerde de ifade edilen kamuoyu, halkın siyasal yönetim üzerindeki ağırlığının artmasına bağlı olarak oldukça önemli hale gelmiştir. Modern tarihte Fransız İhtilali ile sahip olduğu önemi ispatlayan kamuoyu kavramı, geride bıraktığımız iki yüzyılda siyasal sistemlerin olmazsa olmazı haline gelmiştir. Siyasal yapılar varlıklarını sürdürülebilirlik için kanun ve kolluk kuvvetleri kadar aynı zamanda kamuoyunun varlığına da dayanmak zorundadır. Zira bir siyasal sistem, mevcudiyetini muhafaza etmek için sahip olduğu değer ve tutumları yaymak ve benimsetmek zorundadır (Bektaş, 2013, s. 70). Tarihsel gelişimine bakıldığında yeni olmayan kamuoyu kavramı, aslında 1789'dan çok daha gerilere gitmektedir. İlk kez Montaigne tarafından XVI. Yüzyılda kullanılan kamuoyu kavramının, giderek önemini artırdığı görülmüştür. Sanayi inkılabının ortaya çıkışı sonrasında, kitle kültürünün şehirleşmesiyle Almanya, İngiltere ve Fransa gibi ülkelerde kamuoyu ile ilgili akademik çalışmalara yoğunlaşmıştır. I. Dünya Savaşı'nda cephe gerisi kavramının önem kazanmasıyla birlikte kamuoyu ve kamuoyunu etkilemeye ilişkin olarak kullanılan propaganda kavramı, yaygınlaşan bir yöntem haline gelmiştir (Ekşi, 2014, s. 61-62).

I. Dünya Savaşı sırasında artık yeni bir savaş silahı olarak kabul edilen propaganda, savaşan ülkelerin cephe gerisinde savaşın moral üstünlüğü üzerinde etki ederek kamuoyu oluşturmak, ülkelerin sürdürdüğü mücadelesine destek sağlamak üzere kullanılmıştır. Bu tür kullanımın dışında, karşı tarafın psikolojik açıdan zarar görüp savaşamaz hale gelmesi için de propaganda vasıtaları ile kamuoyu üzerinde etkili olunmak istenmiştir. II. Dünya Savaşı, kamuoyunun dolayısıyla propagandanın öne çıktığı en önemli savaş olmuştur. II. Dünya Savaşı sırasında kamuoyu üzerinde etkili olmak üzere; müttefik kazanmak, tarafsız ülkelerle iyi ilişkiler kurmak, düşmanın itibarını azaltmak ve zayıf düşürmek amacıyla propaganda yoğun bir biçimde kullanılmıştır (Bektaş, 2013, s. 148).

II. Dünya Savaşı'nda propagandanın kazandığı önem karşısında, yeni bir kavram olarak kamuoyunun özellikle de devletlerin diğer devletlerin halkları üzerinde etkinlik kurmak üzere kamu diplomasisi kavramını geliştirdikleri görülmüştür. II. Dünya Savaşı'nın tüm dünyada bir yıkım meydana getirmesi, savaş sonunda tüm devletlerin savaşa yol açan güç merkezli, çatışmacı yöntemler yerine idealist temelli uygulamalara

gitmelerine yol açmıştır. Bu durumun en somut örneği ise savaşın hemen sonrasında kurulan Birleşmiş Milletler'dir. II. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan dönemin sıcak çatışma içermemesi ve hatta Soğuk Savaş olarak nitelendirilmesi bu durumun neticesidir. 1945'ten itibaren dünyada demokrasi eğiliminin artması ise bu süreci destekleyen diğer bir etmen olmuştur. Kamu diplomasisi kavramının tam da bu devrede ortaya çıktığı görülmüştür. Meltem Bostancı'ya göre kamu diplomasisi; bir ulusun kendi ideallerini, hedeflerini ve politikalarını yabancı ülkelere, farklı kültürlere anlatma amacını taşıyan faaliyetler bütünüdür (2012, s. 37). Bir iletişim süreci olan kamu diplomasisi kavramı, dış politikada yumuşak güç kavramı olarak savaş zamanında ekonomik ve askeri güç ile elde edilemeyen hedeflerin yakalanması konusunda güç sahibi ülkelere avantaj sağlamaktadır (Erzen, 2014, s. 53).

XX. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren kitle iletişim araçlarının yayılması ile kamu diplomasisi kavramı daha da önem kazanmıştır. Kamu diplomasisinin artan önemi simetrik bir düzlemde olmayıp yaygınlaşan kitle iletişim araçlarına sahip olan devletlerin diğer devletler üzerinde etkin bir konum kazanmasına neden olmuştur (Karadağ, 2016, s. 9).

4. Türkiye'nin Tanıtma Faaliyetlerine Dair Değerlendirme

Cumhuriyet'in kurulmasından sonra, yeni Türkiye'nin idarecileri, Osmanlı Devleti döneminden farklılaşmak üzere toplumda, keskin dönüşümlere yol açan kararlara varmışlardır. Olins Wally'e göre, bu anlamda yenilik kararı alanları dünya toplumlarına anlatmak, yeni Türkiye'nin eskisinden çok daha farklı olduğunu göstermek üzere dünyaya yeni bir devlet imajı verilmiştir (Wally, 2012; akt. Çelenk, 2015, s. 79) Genç Türkiye'nin yabancı devletler nezdinde, özellikle örnek alınan Batılı ülkelere Türkiye'nin medeni ülkeler arasında yerini aldığını göstermek ve kamuoyu oluşturup propaganda yapmak üzere erken tarihte kamu diplomasisi çalışmalarına başlanmıştır. Bu doğrultuda kurulan *La Turquie Kemaliste* (No: 1, Juin 1934) isimli dergiye, Türkiye'nin yurt dışında anlatılması için önemli bir misyon yüklenmiştir. *La Turquie Kemaliste*, verilen önem sebebiyle Türkiye'nin ilk kamu diplomasisi araçlarından birisi olmuştur. Haluk Karadağ, tarihsel bir değerlendirmeye giderek, Osmanlı'nın ilk dönemlerinde uygulanan "istimâlet politikası"nın Türklerin ilk kamu diplomasisi faaliyetleri arasında olduğunu ifade etmektedir. Süreci Kırım Harbi ile devam ettiren Karadağ, Milli Mücadele döneminde Afganistan'a gönderilen Türk askerlerin de bu doğrultuda kamu diplomasisi uygulamalarından olduklarını söylemektedir (2016, s. 191). Tüm bu tarihsel değerlendirmelere rağmen kamu diplomasisi literatürü içerisinde, Türkiye'nin yürüttüğü faaliyetlerin ancak son 15-20 yıllık devrede ağırlığının arttığı görülmektedir. Bu tarihten önce kamu diplomasisi uygulamaları olmakla birlikte, Türkiye'nin mukayese açısından son yirmi yılda oldukça büyük bir atılım yaptığı görülmüştür (Aydemir, 2016; Ekşi, 2014).

Türkiye, her ne kadar cumhuriyetin ilanı birlikte kamu diplomasisi uygulamalarında bulunmuş olsa da bu girişimler uzun erimde, Türk dış politikasının yumuşak gücü olarak etkin bir hale gelememiştir. Bu çerçevede Rakım Ziyaoğlu tarafından yazılan *Propaganda ve San'atı* (1963) ve M. Emin Hekimgil tarafından yazılan *Türkiye'nin Tanıtılması* (1968) isimli kitaplarda Türkiye'nin yurt dışı faaliyetlerinin yetersiz olduğu

ifade edilmiştir. Keza benzer şekilde Hamit Batu, II. Dünya Savaşı sonrasında yabancı ülkelerle ilişkilerde tanıtmanın ne kadar önemli olduğunu vurguladıktan sonra, Türkiye'nin yeteri kadar tanıtılmadığının altını çizmiştir (1964, s. 114-115). II. Dünya Savaşı sonrasında siyasi alanda Türkiye, dönem dönem olumlu tanıtımlar yapmakla birlikte çoğu zaman, Kıbrıs gibi milli davalarını duyurmak noktasında çokça "çirpinmasına" rağmen başarısız olmuştur. Türkiye'nin bütün bu çabaları, toplu ve ahenkli bir çalışma içerisinde yürütülmediği için Türkiye'nin kamu diplomasisi / propaganda çalışmaları dışişleri bakanlığı yetkilileri tarafından dağınık ve yetersiz bulunmuştur (Batu ve Soysal, 1965, s. 10).

5. Türkiye'nin ABD'de Tanıtılması Meselesi

II. Dünya Savaşı sonrası tüm dünyada olduğu gibi Türkiye için de uluslararası arenada tanınmak oldukça önemli bir hale gelmiştir. Zira bu dönemde iki kutup üzerinden kampaşan dünyada, 1960'lı yıllara kadar üçüncü bir grubun veya bağımsızların olmadığı görülmüştür. 1960'lı yıllara kadar dünya devletleri, iki gruptan birisini tercih etmek durumunda kalmıştır. Dünya devletlerinin yaşadığı kampaşma sorununda, Türkiye'nin konumu çok daha kritik hale gelmiştir. Soğuk Savaş, henüz başlamadan Sovyet Rusya'nın Türkiye'den üs ve toprak talebinde bulunması, Türkiye'yi ABD'nin başında olduğu Batılı ülkelerin kampına itmiştir. Türkiye'nin ideolojik olarak Batılı devletlerle uyumlu olduğu bir hakikat ise de dış politikada bağımlı hale gelmek mahzurları olan bir seçenektir. Tercihinden çok zorunluluğun, SSCB'nin itmesiyle Batılı kampa dâhil olan Türkiye, SSCB tehlikesi karşısında ABD'nin desteğini sürekli sağlamak ve ABD ile ilişkileri istenilen seviyede yürütmek için ABD'de kamu diplomasisi / propaganda çalışmaları gerçekleştirmiştir. Her ne kadar Türkiye, 1947 yılından itibaren ABD ile siyasi, askeri ortaklık seviyesinde ikili ilişkiler kurmuşsa da bu durum Türkiye'nin ABD'de yürüttüğü faaliyetlerden daha çok ABD yönetiminin Türkiye'ye duyduğu ihtiyaçtan kaynaklanmıştır. Fakat tüm bunlara rağmen Türkiye'de tartışılan tanıtım ile ilgili konuların en başında Türkiye'nin yurt dışında özellikle de ABD'de tanıtılması gelmiştir (Ziyaoğlu, 1963, s. 11-14).

Türkiye'nin ABD'de ısrarla propaganda ya da kamu diplomasisi yürütmesindeki temel gerekçe ABD toplumunun sahip olduğu siyasal iletişim yöntemlerinde aranmalıdır. Zira Burak Özçetin'e göre ABD'nin ülke olarak bir tarihsel geleneğe bağlı olmaması, toplumsal ilişkilerin inşasında ve devamlılığın sağlanmasında iletişimi en önemli araç kılmıştır. Bu nedenle ABD'de iletişim, geleneğin yerini almıştır. Amerikan toplumunun ortak bir kültürel aidiyet hissetmesinin önündeki en önemli engel olan gelenek ve ortak miras yoksunluğu, iletişimi toplumun tutkalı haline getirmiştir. Bu nedenle Amerikan toplumunun oluşturulmasında ve ayakta tutulmasında iletişim, anahtar bir role sahip olmuştur (Özçetin, 2018, s. 69).

Soğuk Savaş sürecinde iletişim çalışmalarına ayrı bir önem atfeden ABD, imaj oluşturmak, ideolojik olarak bölünen dünyada temsil ettiği değerleri empoze etmek ve taraftar toplamak üzere kamu diplomasisini etkin bir şekilde kullanmıştır. Kamu diplomasisinin ilk olarak ABD'nin ellerinde etkinlik kazanması, Birleşik Devletlerin nezdinde kamuoyunun sahip olduğu önemle ilgili olmuştur. ABD'nin siyasal sisteminden kaynak-

lanan yapı, kamuoyu kavramını önemli bir noktaya taşıırken, kamuoyu oluşumu ile ilgili çalışmalar, özellikle ABD'de yaygınlık kazanmıştır (Bektaş, 2013, s. 71). ABD'de XIX. Yüzyılın ilk yıllarından itibaren başlayan seçim kampanyaları ile halkın oyunu alabilmek için seçime katılan taraflar, kamuoyu nezdinde bilgilendirme gibi faaliyetler gerçekleştirerek halkın tercihte bulunmasını sağlamışlardır (Tokgöz, 2014, s. 169). Tüm bu hususiyetleri nedeniyle ABD kamuoyu, reklam ekseninde uyarılmaya alışkın bir geleneğe sahip olmuştur. Sıradan bir ürünün tanıtımından başkanlık seçimlerine kadar ABD halkı için tanıtmak, elzem kabul edilmiştir. ABD, siyasi kültürünün rekabete dayanan yapısı, yalnızca kamuoyunda değil aynı zamanda siyasal erkin üzerinde de tanıtmak, reklam gibi unsurların önemli sayılmasına yol açmıştır. Bu anlamda ABD sınırları içerisinde, 1829 yılından itibaren baskı ve çıkar grupları yasama üzerinde etkin olmak üzere lobicilik faaliyetleri yürütmüşlerdir (Canöz, 2007, s. 38). Türkiye'de yaşayan Ermeni, Rum, Yahudi gibi azınlıkların diasporalarının ABD'de etkin bir lobicilik anlayışına sahip olmaları, Türkiye için lobicilik kavramını da oldukça önemli hale getirmiştir (Karadağ, 2016, s. 133). Gerek kamuoyu gerekse yasama-yürütme üzerinde etkili olmak üzere, Türkiye'nin bu dönemde Sovyet Rusya belirsizliği karşısında tanıtım faaliyetleri yürütmesi zorunlu hale gelmiştir.

5.1 Nüzhet Baba'nın Memleketimizi Tanıtmak Meselesi Üzerine Yazdığı Raporu ve Türkiye'nin ABD'deki Kamu Diplomasisi Faaliyetleri

Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetleri içerisinde, en çok merak edilip dikkatle takip edilen ülke ABD olmuştur. ABD'nin Türk dış politikası için bu dönemde sahip olduğu önem, ABD konusunda hassasiyet gösterilmesini gerektirmiştir. Fakat ABD'de yürütülen faaliyetler çoğu zaman yetersiz kalmıştır. Bu çerçevede Türkiye'nin Washington Basın Ataşesi Nüzhet Baba'nın Türkiye'nin faaliyetlerini eleştirdiği rapor, Türkiye'nin Soğuk Savaş'ın erken dönemindeki faaliyetlerini göstermesi açısından son derece önemlidir. Zira Baba'nın raporu, Türkiye'nin tanıtım faaliyetlerinin eksik ve yanlışlarını ortaya koyması noktasında şeffaf davranması sebebiyle oldukça önemli bir rapordur.

1945 yılının Şubat ayında, Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü, Dış Yayın Dairesi Müdürlüğü Baş mütercimi görevinden Washington Basın Ataşeliği'ne tayin edilen (CA, 30 18 12 - 107 - 98 - 4) Nüzhet Baba, Washington Basın Ataşeliği görevini 1955 yılına kadar aralıksız olarak sürdürmüştür (CA, 30 11 10 - 253 - 33 - 3). On yıl basın ataşeliği görevinde kalan Nüzhet Baba, oldukça renkli bir hayat hikâyesine sahiptir. İstanbul'da yer alan Şehitlik Tekkesinin son şeyhi olan Baba, Fahri Maden'e göre gönülsüz olduğu bu durumdan 1925 yılında bütün tekkelerin kapatılmasıyla birlikte kurtulmuştur. Büyük dedesi Nafi Baba'nın da kurucuları arasında yer aldığı Robert College mezunu olan Nüzhet Baba, 1911-1915 yılları arasında Fenerbahçe Spor Kulübü'nde futbol oynamıştır. Baba'nın ayrıca çeşitli sahalarda kitapları ve çevirileri bulunmaktadır (2013, s. 198).

Çok renkli bir hayata sahip olan Nüzhet Baba, 1945 yılında atandığı görevinde geçirdiği üç yılın sonunda Kasım 1948 yılında "Memleketimizi Amerika'ya Tanıtmak Meselesi Üzerinde Rapor" (CA, 30 1 0 0 - 101 - 628 - 9) başlığı altında kaleme aldığı değerlendirmeyi, bağlı bulunduğu Basın Yayın Genel Müdürlüğü'ne göndermiştir.

Raporun Ankara'dan talep edilip edilmediği bilinmemekle birlikte, raporun Nüzhet Baba'nın kişisel girişimi neticesinde kaleme aldığı kuvvetle muhtemeldir. Zira Nüzhet Baba, 1948 yılında basın özetleri gönderdiği üç raporunun dışında, ABD'deki durumla ilgili dört ayrı rapor daha kaleme almıştır (CA, 30 1 0 0 - 101 - 626 - 5; CA, 30 1 0 0 - 101 - 626 - 5; CA, 30 1 0 0 - 101 - 627 - 2; CA, 30 1 0 0 - 101 - 627 - 5; CA, 30 1 0 0 - 101 - 627 - 14; CA, 30 1 0 0 - 101 - 626 - 1). Nüzhet Baba gibi donanımlı bir ismin 1945 gibi savaşın sonunun belli olduğu bir tarihte, ABD'ye basın ataşesi olarak yollanması, ABD'nin Türkiye için artan öneminden kaynaklanmıştır. Baba, görev aldığı ilk günden itibaren ABD'nin Türkiye'de daha iyi anlaşılması için faaliyet göstermiştir. Hatta bu doğrultuda, Cumhuriyetçi Parti'nin 1948 yılındaki kongresini yakından izleyen Baba, partinin öne çıkan isimlerini Türkiye'yi yakından ilgilendiren dış politika düşünceleri ile ele alıp rapor haline getirmiştir (CA, 30 1 0 0 - 101 628 - 1 - F11).

Tüm bu değerlendirmeler ekseninde Nüzhet Baba, Türkiye'nin 1948 yılına kadar ABD'de gerçekleştirdiği tanıtma faaliyetlerini ve bu tarihten sonra Türkiye'nin daha iyi tanıtılması için neler yapılması gerektiğini, sistemli bir tarzda ele almıştır. Baba'nın raporunu sonuç dâhil olmak üzere altı başlık altında ele aldığı görülmüştür.

5.1.1. Niçin İyi Tanınmıyoruz?

Raporunda ilk olarak Türkiye'nin ABD'de neden yeterince tanınmadığını ortaya koyan Nüzhet Baba'ya göre, bunun birkaç nedeni bulunmaktadır. Bu nedenlerden ilki ve aynı zamanda Baba'nın en çok yer ayırdığı konu, Türkiye hakkında "tam manas ile garaz kârane" şekilde yazılan eserlerdir. Raporda bu kitapların 700-800 kadar oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca bu kitaplar dışında yine İngiltere ve ABD'de yayılmış olan dergilerde yer alan binlerce yazı da aynı şekilde Türkiye için olumsuz kanaat oluşturmuştur. Tüm bu kitap ve makaleler Yunan bağımsızlık hareketi ile Ermeni meseleleri dönemlerinde Türkiye'nin aleyhinde kullanılmıştır. Baba, Ermeni ve Rum diaspora hareketlerinin faaliyetleri karşısında Türkiye'yi eleştirmekten de geri durmamıştır. Baba'ya göre "Library of Gongress"de Ermeni meselesinde Türkiye'yi savunan tek bir eser dışındaki tüm yayınlar, aleyhtedir. Cumhuriyet'in ilanı sonrası Türkiye'nin lehine yayınlar yapılmış olsa da bu durumun ABD'de halkının ilgisini çekmediği özellikle belirtilmiştir. Ayrıca Türkiye'de çok partili yaşama geçilmesinin de ABD'de yeterince ilgi uyandırmadığı ifade edilmiştir. Tüm bunların yanı sıra Baba, Truman Doktrini sonrasında ABD'de Türkiye karşı oluşan "sempati"ye karşı yeterince kapsamlı ve esaslı bir propaganda seferberliğine başlanmadığını vurgulamıştır. Türkiye'nin yeterince tanınmamasının bir diğer nedeni ise Türkiye'nin Müslüman, ABD'nin ise Hristiyan olmasına bağlanmıştır. Baba'ya göre, Müslümanlık-Hristiyanlık davası artık eski ateşli devresini yaşamamaktadır. Fakat ilginç bir biçimde Baba, 'Amerikalılar için Müslümanlık aleyhimizde bir "not" teşkil etmekte' demekten de kendisini alıkoymamıştır. Üçüncü mesele, Türklerin azınlık politikaları ile ilgili olmuştur. Raporda özellikle, Varlık Vergisi'nin ABD'de yeterince anlatılamamış olması, hatta Türkiye'nin görüşünün izah edilmesi teşebbüsüne dahi geçilmemiş olması, Türkiye'nin aleyhine gelişen bir olay olarak kaydedilmiştir. Türkiye'nin ABD'de yeterince tanıtılmamasının bir diğer nedeni ise Türkiye ile ilgili son yüzyılda yazılan yazıların harem hayatı ve şark masalları türündeki efsanevi eserler olması olarak gösterilmiştir. Baba'ya göre, ABD halkı kendi

gibi yaşayan ve düşünen insanlara ait eserlerden daha çok, bin bir gece masalları gibi efsanevi eserleri sevmektedir. Türkiye'nin tanınmamasında bir diğer neden olarak eğitim müfredatı öne çıkartılmıştır. Raporda, ABD'de okutulan coğrafya ve tarih ders kitaplarındaki Türkiye ile ilgili bilgilerin yetersiz ve eski olduğu kaydedilmiştir. Baba, coğrafi olarak iki ülke arasındaki uzaklığın da Türkiye'nin tanınmasına olumsuz manada etki ettiğini düşünmüştür. Türkiye'nin ABD'de yeterince tanınmamasında dikkat çekilen oldukça önemli bir diğer neden ise Nüzhet Baba tarafından Amerikan kamuoyunu oluşturan sebepte aranmıştır. ABD'nin siyasal ve toplumsal kodlarını yakından gözlemleyen Baba, Amerikan halkının reklama büyüyen bir halk olduğundan bahisle satılacak bir malın ve anlatılacak bir konunun izah edilmesinde, kamuoyunun bunu onaylamasında müracaat edilip kullanılan tek yolun reklam/propaganda olduğunu ifade etmiştir. Özellikle bir fikrin telkin edilmesinde propaganda seferberliğine gidildiğini ifade eden Baba, ABD başkan adaylarının kendilerini halka tanıttırıp beğendirmek için aylarca uğraştıklarına dikkat çekmiştir. Başkanlık seçimlerinden hisse çıkartan Baba, Türkiye'nin Amerikalıların sempatisinin kazanması için yapılması gerekenin kolaylıkla anlaşıldığını ifade etmiştir (CA, 30 1 0 0 - 101 - 628 - 9, s. 1-4).

5.1.2 Bugünkü Durum ve Çıkacak Son Üç Eser

Nüzhet Baba, raporun ikinci ve üçüncü kısmında Türkiye'nin Cumhuriyet'in ilanı sonrasındaki durumu ile birlikte, Türkiye hakkında yazılan son kitapları değerlendirmiştir. Baba'ya göre, "Türk inkılâbından" ve "Truman Doktrini"nin ilanından sonra eskiye nispetle Amerikan gazete, radyo ve reklam gibi yayın vasıtaları, Türkiye hakkında lehte yayında bulunmaya başlamıştır. Bu anlamda 1947 yılı, Türkiye'nin tanıtılmasında ABD kamuoyu ve yönetim çevreleri için önemli bir kırılma anıdır. Zira Baba, Cumhuriyet'in ilanının lehte olduğunu iddia ediyorsa da 1948 yılına kadar bir faaliyet gösterilmediğini kendisi ile çelişerek daha önceki satırlarda ifade etmiştir. Baba, Truman Doktrini ile Türkiye için lehte değişen bu durumun istenilen seviyede olmadığını da dillendirmiştir. Bu konuda son dört seneyi ele alan rapor, Türkiye hakkında çıkan menfi birkaç kitabın ismini zikretmiştir. Bu kitaplardan ilki A. Vertanis tarafından yazılan "Armenia Reborn=Ermenistan'ın Yeniden Doğuşu"dur. Baba tarafından Yahudi olduğu vurgulanan Ira A. Hirschmann tarafından yazılan "tifo Life Line to a Promised Land" isimli kitapta, aleyhte olan ikinci eserdir. Baba'ya göre bu kitaplar "memleketimiz aleyhinde zehir saçan kitaplar arasında zikre şayan" olanlardır. Raporda bu kategoriye dâhil edilen bir başka kitap ise yalnızca yazarının Ermeni olduğu vurgulanan "I Ask You Ladies and Gentlemen = Size Sorarım, Bayanlar, Baylar..." isimli kitaptır.² Baba, tarafından tetkik edilen bu kitabın da diğer kitaplar gibi "baştan başa zehir" olduğu vurgulanmıştır. Rapor genel olarak Türkiye ile ilgili kitapları, lehte, yarı lehte, aleyhte, yarı aleyhte şeklinde dört kategoride değerlendirmiştir. Değerlendirilen üç kitap dışında, rapor Türkiye ile ilgili çıkacak üç kitap olduğundan da bahsetmiştir. Rapor ilk olarak Max Thornburg'un ekonomi ile ilgili eserinden bahsetmiştir. Türkiye'nin aleyhinde olduğu bildirilen kitabın Türkiye için kötü etkiler bırakacağı bildirilmiştir. İkinci olarak, İstanbul'da Arnavutköy veya Üsküdar Amerika Kolejlerinde uzun yıllar öğretmenlik yapan Eleonor Bisbee tarafından yayınlanacak olan "The New Turks" adlı kitaptan bahsedilmiştir. Baba,

2 Bknz.; Leon Z. Surmelian, I Ask You, Ladies and Gentlemen, E. P. Dutton & Company, New York, 1945.

kitabı ABD dışişleri bakanlığında oldukça itibar sahibi olan ve “Çanakkale” ve “Türk-Rus-Alman münasebetleri” hakkında, Türkiye açısından olumlu yazılar yazan Mr. Harry Howard vasıtasıyla görmüştür. Kitabın genel manada olumlu olduğunu belirten Baba'ya göre sadece, Varlık Vergisi ve azınlıklara temas eden kısımları sakıncalıdır. Harry Howard, Baba'ya Türkiye'nin belli bir miktar satın alarak propaganda amacıyla kitabı dağıtmasını tavsiye etmişse de Baba, Varlık Vergisi ve azınlıklar sebebiyle bu dağıtımdan fayda gelip gelmeyeceğinin güç bir mesele olduğunu ifade etmiştir. Üçüncü kitap ise Türkiye'de daha önce bulunmuş olan Princeton Üniversitesi'nde görevli Prof. Dr. Wright'ın Türkiye hakkında yazmakta olduğu kitaptır. Baba, Wright'ın daha önce Türkiye hakkında “Foreign Affairs Quarterly” dergisinde yazdığı yazıdan ve şahsi dostluğundan yola çıkarak kitabın Türkiye aleyhine olmayacağına inandığını söylemiştir. Baba, genel olarak Türkiye aleyhinde yayınların kısmen durduğunu, fakat vaziyetin tamamen de ıslah edilmediğini zikretmiştir. Bu durgunluğun geçici olduğunu ifade eden Baba, yeri geldikçe bazı zümrelerin Türkiye aleyhine hücum edeceğini kişisel kanaati olarak ayrıca paylaşmıştır(CA, 30 1 0 0 - 101 - 628 - 9, s. 5-7)

5.1.3 Neler Yapmalıyız/Türkiye'nin Yaptığı Hatalar

Nüzhet Baba, raporun dördüncü kısmında ise “Neler Yapmalıyız” başlığı altında Türkiye'nin yaptıkları üzerinden, yapılan hataları belirtmiştir. Altı maddelik bir değerlendirmede bulunan Baba, ilk olarak Ankara'nın ABD ile ilgili kanılarını yıkmak istemiştir. Baba, bu düşünceden hareketle, ABD ile Avrupa'yı karşılaştırmıştır. Buna göre ABD, mukayese kabul etmez bir tarzda Avrupa'dan çok daha farklı bir âlemdir. Bu itibarla Baba'ya göre, ABD'ye Türkiye'den direkt radyo ve haber propagandası yapmak imkânsızdır. ABD halkının yabancı ülke radyosu dinlemediğini kaydeden Baba, bu sebeple ABD'nin “Columbia”, “National”, “Mutual” ve “American” gibi büyük radyo istasyonları karşısında, Türkiye'nin propaganda yapmaya çalışmasını beyhude görmüştür. İkinci olarak haber ajanslarına dikkat çekilmiştir. Baba, “Associated Press”, “United Press” gibi haber ajansları karşısında Türkiye'nin başarılı olamayacağı bildirilmiştir. Zira Türkiye'de muhabirleri bulunan bu ajanslar, kısa süre içerisinde tüm haberleri almayı başarmaktadırlar. Ayrıca medya gündemi hızlı olan ABD'de bir “haber bülteni” hazırlamak gereksiz bir iş olarak görülmüştür. Baba'ya göre, ABD'de her şey o kadar süratle eskimektedir ki bu sebeple, ABD gazetelerine haber yetiştirmek üzere “haber bülteni” hazırlamak faydasız bir iştir. Üçüncü olarak ABD'deki gazetelerden bahseden Baba, bu gazetelerin tekzip ve düzletme diye bir usul bilmemelerinden dolayı herhangi bir münakaşaya girmenin hata olacağını söylemiştir. Dördüncü olarak Baba raporunda, ABD gazete ve radyolarının sansasyonel haberler peşinde koştuklarına değinmiştir. Türkiye'nin dış politikadaki nazik durumunun bu tür haberlere müsait olmaması Baba'ya göre, Türkiye ile ilgili haberlerin revaç bulmamasının nedenidir. Baba'nın düşüncesine göre, ABD'ye yönelik yoğun bir faaliyet şarttır. Sinema konusuna da değinen Baba, raporunda Türkiye'nin film konusunda geri kalmasından ve Türkiye ile ABD arasında teknik farklardan³ kaynaklanan sebeplerle Türkiye'nin bu konuda propaganda imkânına sahip olmadığından bahsetmiştir(CA, 30 1 0 0 - 101 -

3 Türkiye'de çekilen filmler 35 mm çapında iken, ABD'deki filmler 17 mm çapındadır. ABD'deki film makineleri bu fark sebebiyle Türkiye'de çekilen filmleri gösterememektedir.

628 - 9, s. 8-9). Baba, film meselesinin önemli olmasından dolayı, dördüncü bölümde film yoluyla tanıtmaya meselesine ayrı bir başlık açmıştır. Son olarak Baba, saydığı maddelerden hareketle Türkiye'nin küçük bir enformasyon servisiyle, Türkiye'nin ABD'de tanıtılmasının yüzlerce yıl alacağını vurgulamıştır.

5.1.4 Neler Yapabilir ve Yapmalıyız

Nüzhet Baba, raporun beşinci kısma gelene kadar, Türkiye'nin daha önce yaptıkları ile Türkiye'nin tanıtımında yanlış olan noktaları ortaya koymaya çalışmıştır. Raporun beşinci kısmında ise Nüzhet Baba, genel olarak ABD'yi tanıttıktan sonra, Türkiye'nin tanıtım faaliyeti adına ABD'de neler yapabileceğini ve yapması gerekenleri tespit etmiştir. Baba'nın bu konuda temas ettiği ilk nokta, ABD'ye yapılacak propaganda faaliyetinin "direkt" yerine "endirekt" şekilde olması gerektiğidir. Zira endirekt/dolaylı propaganda direkt propagandadan çok daha fazla etkili olmaktadır. Bu anlamda raporda, herhangi bir meseleyi doğrudan doğruya reddetmek veya bir dava üzerine Türkiye'nin görüşünü hırçın bir şekilde müdafaa etmek yerine; Türkiye'nin görüşünü dolaylı olarak yaymak çok daha faydalı bulunmuştur. Nüzhet Baba, Türkiye'yi ABD'de tanıtmak ve iki ülke milletleri arasında sempati oluşturmak üzere birkaç öneride bulunmuştur. İlk olarak La Turquie Kemaliste dergisi ile ilgili bir değerlendirmede bulunan Baba, derginin ABD'de dağıtım sayısı olan 500-600 yerine, derginin içerik olarak daha da geliştirilerek en az 5000 nüsha olarak dağıtılmasını tavsiye etmiştir. Özellikle La Turquie Kemaliste'in halk, kolej, üniversite kütüphaneleri gibi propaganda dergisi gönderilmeyen yerlere dağıtılması, salık verilmiştir. Dergi konusunda değerlendirmede bulunmaya devam eden Baba, Sovyetlerin veya İngilizlerin yayınladıkları gibi, ABD sınırları içerisinde aylık ve ucuz yollu bir derginin yayınlamasını tavsiye etmiştir. Baba, bu konuda yaptığı araştırmada, söz konusu türde bir propaganda dergisinin aylık 1000 dolara mal olacağını tespit etmiştir. Baba, yaklaşık iki yıl önce de Basın Yayın Genel Müdürlüğü'ne aynı konu doğrultusunda başvurmuş, fakat bir netice alamamıştır. Türkiye'nin tanıtımında filmlerin önemine değinen Baba, ABD'nin teknik yapısına uygun olarak 16 milimetrelik kısa filmlerin yapılmasını ve bunların sayısı yüzlerce olan film kütüphanelerinde dağıtılmasını tavsiye etmiştir. Türkiye'yi anlatan mevcut filmlerin "tam manasile berbad, yalan yanlış" olduğunu söyleyen Baba; İngiltere, Kanada, Hindistan gibi ülkeleri örnek vererek bu ülkelerin binlerce filmi olduğundan bahsetmiştir. Baba'ya göre, Türkiye'nin ABD halkının haleti ruhiyesine uygun filmler yapmakta başarısız oluşu, filmlerin rağbet görmemesi karşısında yapılacak tek şey, filmlerin profesyoneller tarafından çekilmesidir. Baba propaganda filmlerinin dışarıdan ABD'li tecrübeli operatörlere, yaptırılmasını "şart" olarak görmüştür. Baba, ayrıca tanıdığı yazarlardan belirli sayıda bir grubun her yıl Türkiye'ye davet edilmelerini ve onlara Türkiye'nin ve meselelerinin hakkıyla izah edilmesi gerektiğini bildirmiştir. Baba, ayrıca bu yazarlara, ABD basınında haftalık ve aylık dergilerde Türkiye hakkında, resimli yazı yazdırmanın Türkiye'nin tanıtılmasında önemli bir fayda sağlayacağını düşünmüştür. Baba, yazarlar dışında öğretmenlerin, kolej ve üniversite öğrencilerinin de Türkiye'ye davet edilmelerini tavsiye etmiştir(CA, 30 1 0 0 - 101 - 628 - 9, s. 9-11).

Baba'nın dikkat çektiği bir diğer tanıtım tavsiyesi ise halkevleri ile ilgilidir. Buna göre Baba, Washington'da Amerikalıların yararlanacağı bir halkevi açılmasını istemiştir.

Baba, bu sayede ABD’de kültür, sanat alanında Türkiye’yi temsil edecek sürekli bir merkeze sahip olunacağı bildirmiştir. Baba, Washington’da bir halkevi açılmasının mümkün olmaması halinde ise Türkiye’de daha önce bulunmuş Amerikalılar ile ABD’de yaşayan Türklerin bir araya getirilmesini önermiştir. Bu tarzdaki toplantıların yemekli ve oldukça popüler olduğunu belirten Baba’ya göre İngilizler, bu sayede oldukça büyük başarı kazanmışlardır. ABD toplum yapısını ciddi bir şekilde tetkik edip çözümleyen Baba, kamuoyunun temelinde yer alan unsurlara nasıl dinamizm verileceğini raporunda çok açık bir şekilde ortaya koymuştur. Baba tarafından ortaya konulan bu hususlardan bir diğeri ise kadınlarla ilgili olmuştur. ABD’de kadınların hâkim bir role sahip olduklarını gözlemlemiş olan Baba, Türkiye’nin tanıtımı için ABD’nin her tarafında var olan binlerce kadın kulüpleri ile yakından ilgilenerek film ve konferans faaliyetleri düzenlemenin çok faydalı olacağını bildirmiştir. Baba, bu faaliyetlerle ilgilenecek kimselerin sadece bu işle vazifelendirilmeleri halinde ise beklentinin üstünde fayda sağlanacağını savunmuştur. Türkiye’nin her vasıttan yaralanması gerektiğini savunan Baba, ABD’de sayıları yaklaşık 800 rakamını bulan Türk öğrencilerin, Türkiye’nin tanıtımında rol almaları gerektiğini savunmuştur. ABD’nin bir konferans memleketi olduğu tespitinde bulunan Baba, ABD’de konferans gerçekleştiren toplulukların, Türkiye gibi cazip bir konuda konuşacak kişileri el üstünde tutacaklarını beyan etmiştir. Baba, konferans turneleri düzenlenerek her türden insana ulaşılmasını tavsiye etmiştir. Konferans verecek kişilerin fotoğraf, broşür, filmlerle donanımlı halde olması durumunda ise Türkiye’nin bu girişiminin hayret verici bir ölçekte olacağını söylemiştir. Radyo bahsine de değinen Baba, Türkiye’nin ABD radyolarından “nadir fırsatlarla” istifade ettiğini bildirmiştir. Artık radyodan her koşulda yararlanılmanın lazım geldiğini düşünen Baba’ya göre, yapılması gereken büyük ve mahalli tarzda yayın yapan radyoları kiralamaktır. Raporunda bu tavsiyeye uyulması ve ayrıca harcama konusunda cömert davranılması halinde çok iyi neticelerin alınacağı savunulmuştur. Washington’da yer alan “Library of Congress” başta olmak üzere büyük üniversite kütüphaneleri ve yine aynı şehirde yer alan “Middle East Institute” ile yakın ilişkiler kurulması ve bu kütüphanelerle ücretsiz kitap değiş tokuşuna gitmek “asla ihmal edilmemesi lazım gelen teşebbüs” olarak belirtilmiştir. Söz konusu yerlere gündelik gazeteler ve her türlü “ciddî neşriyatın” muntazam surette gönderilmesi ile Türkiye’nin tanıtılmasında, 1949 yılı başından itibaren fayda sağlanacağı şüphe götürmez bir gerçeklik olarak kabul edilmiştir. Nüzhet Baba, akademi dünyası ile de yakından ilgilenilmesini tavsiye etmiştir. Baba ilk olarak Doğu, Batı ve Orta Amerika’da seçilecek birer üniversitede Türk enstitülerinin açılmasını ve buralara yavaş yavaş Türk profesörlerin gönderilmesini istemiştir. Baba, ikinci olarak ise bu okullardan Türkiye’ye misafir öğretim üyeleri getirtmeyi, son derece faydalı bulmuştur. Akademik yaşantıda olduğu gibi Türk müzisyenlerin ABD’ye gönderilmesi de yine Baba tarafından istenmiştir. Baba’ya göre, Türk müzisyenlerin ABD’de başarı elde etmeleri kesin bir durumdur. Baba’ya göre, yapılması gereken en önemli işlerden bir diğeri ise Washington ve New York’tan başlayarak Amerika’nın çeşitli şehirlerine, “okuma odaları” açmaktır. Açılacak okuma odalarının işlek caddeler üzerinde, düzayak ve camekânlı olması gerektiği ısrarla belirtilmiştir. Baba’ya göre, vitrinler Türk eserleri ile süslenmelidir. Okuma odalarında binlerce kadın, erkek ve öğrenciye ücretsiz olarak veya cüzi bir ücret karşılığında, Türkiye’nin tanıtacak broşürler verilmesi de tavsiye edilmiştir(CA, 30 1 0 0 - 101 - 628 - 9, s. 11-14).

Nüzhet Baba, raporun sonuç kısmına geçmeden önce genel bir değerlendirmede bulunarak kendisi ile ilgili yaşadığı sıkıntılara ve şahsi değerlendirmelere de yer vermiştir. Baba'ya göre Türkiye'nin tanıtılmasında şahsi dostluk ve ilişkilerin çok büyük bir önemi vardır. Baba, bu sayede başarılması imkânsız görülen işlerin şahsi dostluklar sayesinde Amerika'da kolaylıkla halledildiğini belirtmiştir. Baba'ya göre bu tür ilişkiler tesis edilmesinin önündeki tek engel maddi imkânların darlığıdır. Zira Baba, devletin verdiği maaş ve imkânları azımsamadığının altını çizerek maksadının hayat pahalılığı nedeniyle gündün güne daha hesaplı hareket etmek olduğunu ifade etmiştir. Baba kendisini, ABD'de kurulacak faydalı dostlukların Türkiye'den gönderilen maaş ve imkânlarla çok zor olduğunu "vazife" olarak bildirmek mecburiyetinde hissetmiştir. Bu anlamda Washington basın ataşeliği ve New York Haberler Bürosu çalışanlarının elini ayağına bağlayan bir başka uygulama ise ABD'de içerisinde seyahat edememeleri olmuştur. Şahsi dostlukların ne kadar önemli olduğunu bir kez daha vurgulayan Baba, basın ataşelerinin görevi icabı gazete sahipleri ve yazarları ile görüşmelerinin şart olduğunu söylemektedir. Baba, bu temaslar sayesinde Türkiye aleyhinde yazılması muhtemel yazıların önüne geçileceğinin altını çizmiştir. Baba, her iki kurum çalışanlarının da daha özgür bir biçimde Türkiye'nin menfaati icabı şahsi dostluk kurmak üzere müsaadeli kılınmaları gerektiğini savunmuştur. Raporda tüm bu değerlendirmelerden sonra çok önemli bir tespitte bulunulmuştur. Baba, Türkiye'nin ABD'de tanıtılması konusunda unutulmaması gereken en önemli hususiyetlerden birisinin zaman olduğunu ifade etmiştir. Ona göre, Türkiye'nin tanıtılması hemen sonuç alınabilecek bir mesele değildir. Bu nedenle Baba'ya göre, yapılacak faaliyetlerde Türkiye'nin tanıtılmasının uzun senelere bağlı olduğu göze alınmalıdır.

5.1.5 Hülasa

Nüzhet Baba, tüm değerlendirmelerden sonra, raporunun son kısmında genel bir özete / değerlendirmeye yer vermiştir. Baba, aynı zamanda yine yapılması gerekenlerle ilgili tavsiyede bulunmayı da ihmal etmemiştir. Türkiye'nin ABD tanıtılması konusuna İngiltere üzerinden bir örnek getiren Baba, "*Kardeş olmasalar bile, her halde yakın akraba oldukları halde İngilizler, burada enformasyon servisleri için senede bir milyon dolar sarfetmektedirler. Kesin bir ihtiyaç hissetmeselerdi, böyle dar zamanlarda İngilizlerin bu şekilde bir para sarf etmeleri hayale sığmaz bir hareket teşkil ederdi. Başka memleketler de kendi kudret ve gayeleri dahilinde bir çok fedakârlıklara katlanarak Amerika'da kendilerini tanıtmak üzere bir çok gayretlerde bulunmaktadırlar*" diyerek Türkiye'nin tanıtılmak konusunda yapması gerekeni iki noktaya indirmiştir: sistemli çalışmak ve para harcamak. Baba'nın çözüm önerisi olarak sunduğu konuların bazılarının sistemli çalışma ile bazılarının ise para harcanarak gerçekleşecek konular olması, 1948 yılı için Türkiye'nin tanıtılmasının önünde duran iki engel olarak kabul edilmiştir. ABD'den bir bakışla rapora son bir eklemede bulunan Baba, Türkiye'nin tanıtılması için daha önce Türkiye'de bulunmuş her isme itimat edilmemesi gerektiğini vurgulamıştır. Baba, şahsi kanaatlerini paylaştığı cümlesinde ise bu türden isimlerle yapılan fikir alışverişleri neticesinde alınan kararların yanlış ve beyhude olduğunu bildirmiştir. Zira Baba, bu isimlerin bazılarının kendi memleketlerini tanımadıkları gibi Türkiye'nin ABD'de tanıtılmasını istemediklerine, şahit olduğunu paylaşmıştır. İsim

zikrine gerek olmadan bu tür işlemlerden kaçınılması gerektiğini ifade eden Baba'ya göre, bu insanların tek amacı "burada veya memleketimizde, muhtelif işlerde sadece kendilerinin 'Türkiye Müttehasısı' olarak geçinmelerini teminden ibarettir." (CA, 30 1 0 0 - 101 - 628 - 9, s. 15-16)

Sonuç

II. Dünya Savaşı son erdiğinde dünya halkları, bir kez daha savaşı tarihin tozlu sayfalarına gömdüklerini düşünürken, savaş bu kez soğuk bir şekilde yüzünü göstermiştir. Dünyayı iki ayrı kampa bölen Soğuk Savaş, 1947 yılından itibaren safları belirlerken Türkiye, savaşın soğuk yüzüyle çok daha önce, henüz savaş bitmeden karşılaşmıştır. Sovyet Rusya'nın "muzaffer Kızıldusu", Hitlerin ordularını Avrupa'da kovaladıktan sonra, Türkiye üzerinde gölge gibi belirmiştir. 1945 Haziran'ında Sarper-Molotov görüşmesi sırasında Türkiye'den Boğazlarda üs ve Kars-Ardahan topraklarını isteyen Sovyet Rusya, bu dönemde "kabus" olarak Türkiye'nin üzerine çökmüştür. Türkiye, Sovyet Rusya karşısında kaldığı derin yalnızlığı Avrupalı ortakları ve ABD ile dengelemek istemişse de İngiltere'nin savaş yorgunluğu, Türkiye için tek adres olarak ABD'yi öne çıkartmıştır. Türkiye, savaş içerisinde, önceki yıllara nispetle çok daha yakın ilişkiler içerisine girdiği ABD ile bu kez, Sovyet Rusya'ya karşı siyasi münasebetler kurmak istemiştir. Sovyet Rusya'nın niyetlerinden savaş boyunca emin olmayan Türkiye, 1945 yılı başında Türkiye adına ABD'yi yakından takip etmek üzere Nüzhet Baba'yı Washington basın ataşesi olarak görevlendirmiştir. Baba'nın konumu, Sovyet Rusya'nın Türkiye'ye yönelik niyetlerini açık ettiği Haziran ayı sonrası çok daha önemli hale gelmiştir. Bu dönemde Türkiye, klasik diplomasi hamlesi olarak denge siyasetini uygulamak üzere İngiltere'nin yerine ABD'yi, daha yakından takip etmiştir. ABD'nin kendine has yapısı, Türkiye'nin ABD'de propaganda, tanıtım faaliyeti ve/veya kamu diplomasisi yürütmesini zorunlu kılarken, Nüzhet Baba 1948 yılında kaleme aldığı raporla, Türkiye'nin ABD'de tanıtılması konusuna teorik ve pratik düzeyde ciddi bir biçimde temas etmiştir.

Nüzhet Baba, 1945 yılında atandığı basın müşavirliği görevinde aktif bir çalışma hayatı ortaya koymuştur. Dış politikada yaşanan hassasiyet karşısında Baba, ABD'yi daha yakından takip etmek isteyen Türkiye'nin bu dönemde adeta Washington'daki gözü kulağı olmuştur. ABD'de gerçekleşen her önemli olayı Türkiye'ye rapor halinde bildiren Nüzhet Baba, görev süresince klasik memur formundan oldukça uzak bir görüntü sergilemiştir. Bu anlamda Türkiye'nin ne istediğini bilen yetkin bir ismi olarak uzunca bir süre görevde kalan Baba, raporunda Türkiye için yalnızca 1948 yılında değil, sonraki yıllar için de çok kıymetli sayılacak çıkarımlarda bulunmuştur. Nüzhet Baba'nın nevi şahsına münhasır yapısı, raporun Türkiye'nin ABD'de tanıtılması için orijinal tespitler ortaya koymasına katkıda bulunmuştur. Türkiye'nin 1948 yılına kadar ABD'de yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetlerini raporunun satır aralarında değerlendiren Baba, La Turquie Kemaliste dergisi dışında gerçekleştirilen bülten hazırlanması, kitap gönderilmesi, sinema gösterimi, gazetelerle bilgi paylaşılması alanlarında uygulanan metotları ise gelişmekte olan Türk-Amerikan ilişkileri açısından yetersiz görmüştür. New York Haberler Bürosu'nun ise bu dönemde henüz kurulmuş olması, Baba'nın değerlendirmesi içerisine Büronun alınmamasına neden olmuştur.

Tüm bunlara karşın Truman Doktrini ile Türkiye-ABD arasında yeni bir safha başladığının farkında olan Baba, tarihsel bir süreç içerisinde Türkiye aleyhinde XIX. yüzyıldan itibaren lobcilik faaliyeti yürüten Yahudi, Ermeni, Rum diaspora hareketlerinin Türkiye için ne kadar zararlı olduğunu ortaya koyarak XX. yüzyıla kadar genel bir çerçeve çizmiştir. Baba, görevli bulunduğu süre zarfında ABD'yi, kamuoyu ve sahip olduğu siyasal sistem açısından oldukça dikkatli bir şekilde gözlemleyip kavramıştır. Bunun neticesinde ilk olarak Baba, Türkiye'nin en temel yanlısının ABD'yi Avrupa devletleri gibi kabul etmesi olarak belirlemiştir. Baba'ya göre ABD, yapısı itibarıyla Avrupalı devletlere benzememektedir. Raporda ayrı bir tespit olarak ortaya koyulan 'ABD halkının reklamlarla büyüyen bir nesil olduğu' değerlendirmesi ise Nüzhet Baba'nın ABD'yi çok iyi analiz ettiğini gösteren bir başka emare olmuştur.

Nüzhet Baba, ABD'de teknik olarak yapılacak her şeyi, kitle iletişim araçlarından şahsi girişimlere kadar tek tek Ankara'ya rapor etmiştir. Özü itibarıyla Baba, raporda Türkiye'nin ABD'de o ana değin yeterince tanıtılmamasındaki temel nedenleri; Türkiye'nin ABD'yi yeterince anlamaması, tanıtım faaliyetlerine duyarsız kalınması ve iki ülke arasında coğrafyadan kaynaklanan uzaklık olarak tespit etmiştir. Nüzhet Baba, Türkiye'nin ABD'de tanıtılmasında başarılı olması için yapılması gerekenleri ise satır aralarında; sistemli tarzda çalışma, para harcama, gayret gösterme ve zamana yayma şeklinde öne çıkartmıştır. 1960'lı yıllarda Türkiye'nin ABD'deki tanıtım faaliyetlerinin yetersiz kaldığı tartışmaları, Nüzhet Baba'nın tüm orijinal tespit ve önerilerine rağmen, 1948 yılındaki bu kıymetli çalışmasının bireysel düzeyde kaldığını ve tavsiyelerine kulak asılmadığını göstermektedir.

Kaynakça

- Armaoğlu, F. 20. *Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914 – 1995*. 14. Baskı. Alkım Yayınevi.
- Armaoğlu, F. (1991). *Belgelerle Türk – Amerikan Münasebetleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Aydemir, E. (2016). *Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya*. Kalkedon Yayınları.
- Baltalı, K. (1959). *1936 - 1956 Yılları Arasında Boğazlar Meselesi*. Ankara: Yeni Desen Matbaası.
- Batu, H. (1964). Dış Siyaset ve Tanıtım. *Dışişleri Belleteni*, 2(10): s. 114-119.
- Batu, H. ve Soysal İ. (1965). Türkiye'nin Tanıtılması. *Dışişleri Belleteni*, 10(7): s. 8-13.
- Bektaş, A. (2013). *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi*. 4. Baskı. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Bostancı, M. (2012). *Kamu Diplomasisinde Medyanın Rolü ve Önemi*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Canöz, K. (2007). *Halkla İlişkiler Uygulaması Olarak Lobcilik*. Nüve Kültür Merkezi Yayınları.
- Çelenk, B. (2015). Diaspora ve Markalaşma: Avrupa'daki Türk Diasporasının Marka Gücü ve Eksikleri. Mehmet Şahin-B. Senem Çevik (ed.). *Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi*. Nobel Kitap, s.72-89.

- Deringil, S. (1994). *Denge Oyunu İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Dış Politikası*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Duman, M. (2018). 1945-1950 Döneminde Türk Dış Politikasının Propagandası Üzerine Bir Girişim: New York Haberler Bürosu. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, 31(12): s. 204-221.
- Ekşi, M.(2014). *Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Erhan, Ç. (2001). *Türk-Amerikan İlişkilerinin Tarihsel Kökenleri*. İmge Kitabevi.
- Erol, M. *Osmanlı İmparatorluğu'nun Amerika Birleşik Devletleriyle Yaptığı Ticaret Anlaşmaları*. Konya.
- Erzen, Meltem Ü.(2014). *Kamu Diplomasisi*. 2. Baskı. İstanbul: Derin Yayınları.
- Hekimgil, M. E. (1968). *Türkiye'nin Tanıtılması Public-Relations-Halkla İlişkiler Reklâm ve Propaganda*. Ankara.
- Hobsbawm E. (1996). *Kısa 20. Yüzyıl 1914-1991 Aşırıliklar Çağı*, Yavuz Aldoğan (Çev.), Sarmal Yayınevi.
- Kamel, A. (1999). İkinci Dünya Savaşının Bitiminden Günümüze Kadar Türk-Rus İlişkileri. *Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 408-420.
- Karadağ, H. (2016). *Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut Kamu Diplomasisi*. Nobel Kitap.
- Koçak, C. (2010). *Türkiye'de Milli Şef Dönemi 1938-1945*. Cilt 2. 5. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Lacoste, Y. (2008). *Büyük Oyunu Anlamak Jeopolitik, Bugünün Uzun Tarihi*, İsmet Akça (Çev.), 2. Baskı. NTV Yayınları.
- Maden, F. Şehitlik Tekkesi ve Şeyh Ali Baba Vakfıyesi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 65 (2013): s. 185-210.
- Özçetin, B. (2018). *Kitle İletişim Kuramları, Kavramlar, Okullar, Modeller*. 2. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Roberts, J. M. (2003). *Yirminci Yüzyıl Tarihi*. Sinem Gül(Çev.), Ankara: Dost Kitabevi.
- Toker, M. (1971). *Türkiye Üzerine 1945 Kabusu*. Ankara: Akis Yayınları.
- Tokgöz, O. (2014). *Siyasal İletişimi Anlamak*. 2. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi.
- Türkçe Sözlük (2011). 11. Baskı. Şükrü Hâluk Akalın (Haz.) Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu.
- Uçarol, R. (2000). *Siyasi Tarih (1789-199)*. 5. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Ülker G. (1964). S.S.C.B. Siyasî Rejiminin Ana Hatları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21(1): s. 155-198.
- Ülman, H. (1961). İkinci Cihan Savaşının Başından Truman Doktrinine Kadar Türk-Amerikan Diplomatik Münasebetleri 1939-1947. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Ziyaoğlu, R. (1963). *Propaganda ve San'atı*. İstanbul: Halk Basımevi.

Sürelî Yayınlar

Ayın Tarihi

La Turquie Kemaliste

Arşiv Kaynakları

Cumhuriyet Arşiv Kaynakları

_____,Fon Kodu:30 18 12 - 107 - 98 - 4

_____,Fon Kodu:30 11 10 - 253 - 33 - 3

_____,Fon Kodu:30 1 0 0 - 101 - 628 - 9

_____,Fon Kodu:30 1 0 0 - 101 - 626 - 5

_____,Fon Kodu:30 1 0 0 - 101 - 627 - 2

_____,Fon Kodu:30 1 0 0 - 101 - 627 - 5

_____,Fon Kodu:30 1 0 0 - 101 - 627 -14

_____,Fon Kodu:30 1 0 0 - 101 - 626 -1

_____,Fon Kodu:30 1 0 0 - 101 628 - 1